

כרבא וכרב ירמיה בר אבא ורבי זירא ששויור מטלטלין כשויור קרקע. פוסקים. לפרשב"ם לעיל קמח. סתמא דגמרא שם הולכת בשיטת רב יהודה. ואולם התוס' שם הקשו על פירוש, שאין זה אליבא דהלכתא].
ואולם לענין דין הכותב נכסיו וכתב לאשתו קרקע כלשהו — אבדה כתובתה (כמבואר לעיל קלב). דוקא אם שייר קרקע לא אבדה, אבל שייר מטלטלין, הואיל ומטלטלים אינם משועבדים לכתובה, אבדה. [מלבד אם ייחד לה מטלטלין בכתובה לגבות מהם, ושיירם. אימור כפהתוס' והרשב"א. והביא בשם ר"שני] לפרש דוקא אם המטלטלין נמצאים תחת ידו ולא הלום לאחר, וכתב שאינו מחזור].
עתה שתקנו הגאונים שמטלטלין משועבדים לכתובה, אפילו שייר מטלטלין הרי זה שויור (רי"ף ועוד).

דף קנא

רנה. אשה הבאה להינשא וכתבה נכסיה לאחר כדי להבריחם מבעלה, האם יש תוקף לאותה מתנה, והאם הועילו לה מעשיה ואין לבעלה זכות בנכסים?

נחלקו תנאים (בכתובות עט) אודות אשה המברחת נכסים מבעלה המעותד, ונותנתם לאחר; רשב"ג אומר לא זכה הלה בנכסים, שהרי ידוע שלא נתכוונה להקנות לו, ואעפ"כ הועילו מעשיה להבריחם מבעלה, שעשאו כנכסים שאינם ידועים לבעל. וחכמים אומרים, אם רצה המקבל משחק בה ונוטלם לעצמו, עד שתכתוב 'מהיום ולכשארצה'.

לרשב"ג, אעפ"י שלא חלה המתנה, הנכסים נמצאים בכל משך נישואיה ברשות המקבל (תוס') והוא אוכל מהם פירות. ואם מתה בחיי בעלה — המקבל יירשנה ולא בעלה. ואולם אם מת בעלה קודם ואח"כ מתה היא, אעפ"י שנכסיה עדיין ברשות המקבל, חוזרים הנכסים ליורשיה, שהרי לא נתנתם לו אלא כדי להבריחם מבעלה הלכך מיד כשמת הבעל חזרו הנכסים לרשותה (רא"ש כתובות פ"ח ב).

ודוקא כשכתבה מקצת מנכסיה, אבל כתבה כל נכסיה ולא שיירה לעצמה כלום, לא קרקע ולא מטלטלין (כדלעיל קג), מודים חכמים שאין מתנתה מתנה [ומכל מקום לא זכה בהם הבעל, כאמור] (רשב"ם ותוס' עפ"י כתובות עט).

רב ביבי בר אביי הורה במעשה שבא לפניו, אודות אשה שנתנה מנכסיה לבנה וגלתה דעתה שמשום נישואיה נותנתם לו, ונישאה ונתגרשה — זכה המקבל הואיל ונישאה. וחלק עליו רב הונא בריה דרב יהושע בגערה, שכיון שלא נתנה אלא בשביל נישואיה, הלכך כשנתגרשה חוזרת מתנתה אליה. ואפילו חכמים מודים בנידון זה, הואיל וגילתה בפירוש שמשום הנישואין היא נותנת.

רנו. מה דין המתנות דלהלן, לענין הצרכת מעשה קנין ולענין אפשרות חזרת הנותן ממתנתו?

א. מתנת שכיב מרע כל נכסיו.

ב. מתנת שכיב מרע במקצת.

א. שכיב מרע הנותן כל נכסיו — אין צריך לעשות קנין, שדבריו ככתובים וכמסורים דמו. [ולרבי אלעזר (קנז), צריך לעשות קנין].

עמד מחליו — חוזר בו ממתנתו, אפילו לא הזכיר ענין מיתתו בשעה שנתן. ואפילו אם קנו מידו — חוזר, בידוע שלא היה מצוה אלא מחמת מיתה (שמואל).

מבואר בגמרא (קמו): שדין החזרה תלוי במחלוקת התנאים האם הולכים אחר אומדנא אם לאו, ולהלכה הולכים אחר אומדנא ולכך חוזר.
 אם לא עמד, ובא לחזור ממתנתו בעודו חולה — אמר רב נחמן אמר שמואל: חוזר, בין לעצמו בין שנותן עתה לאחר. וכן הורה רב נחמן בשני מעשים שבאו לפניו, דלא כרב ששת.
 בסתם אין חוששים שמא חזר בו השכיב—מרע ממתנתו (עתוס' קיד ד"ה ניהוש).

ב. מתנת שכיב מרע במקצת — הסיק רבא בשם רב נחמן [שלא כפי שאמרו בשם מר זוטרא בנו של ר"נ שמסר בשמו] שצריכה קנין כמתנת בריא [ואפילו מת מחליו]. ואם עמד — אינו חוזר. ואם היה מצוה מחמת מיתה, כגון שגילה בדעתו בפירוש שמשום שנוטה למות לכך הוא נותן, או אפילו רק התאונן על מותו באותה שעה (או כשקפץ עליו חליו פתאום, או שיוצא ליהרג, או שפירש שנותן ב'מתנת שכיב מרע' — ע' לעיל קמו) — אין צריך קנין, ואם עמד — חוזר. ורב הונא בנו של רב יהושע אמר: מצוה מחמת מיתה צריך קנין. והסיקו הלכה שאין צריך קנין. ואם עמד חוזר אפילו קנו מידו.

דף קנב

רנז. א. מה דינן של מתנות שכיב מרע שיש עמהן קנין או מסירת שטר?
 ב. שכיב מרע שכתב וזיכה לזה וחזר וכתב וזיכה לאחר — מה דינו?

א. מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין — בבית מדרשו של רב אמרו בשמו: יש בה כח כפול; כח מתנת בריא שאם עמד אינו חוזר, וגם כח מתנת שכיב מרע שמועילה אף להקנות הלוואותיו [ללא 'מעמד שלשתן']. ושמואל אמר: איני יודע מה לדון בה — שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה, הלכך לא קנה (אפילו מת השכ"מ ולא חזר בו). ואולם אם כתב הקנין כמיפה כחו של המקבל, שמוסיף חיזוק למתנתו ע"י קנין — סובר שמואל שקנה. ואם נתן את כל נכסיו, ועמד מחליו — חוזר.

א. לפרשב"ם, רבנו תם, רמב"ן ורשב"א, הוא הדין אם עשה קנין שאינו כתוב בשטר [ומשמע ברמב"ן שהוא הדין אם לא כתב שטר כלל]. וריב"ם ור"י חולקים וסוברים שמדובר כשהקנין כתוב בשטר דוקא, אבל קנין ללא שטר אינו מגרע.

והרי"ף כתב (בתשובה יט): דוקא אם עשה קנין בפני שני עדים, הואיל וקנין כזה לכתיבה עומד, חוששים שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר, אבל עשה קנין בפני עד אחד — אין לחוש.

ב. אם מצוה מחמת מיתה [אף בנותן מקצת נכסיו], יש אומרים שאפילו לרב אם עמד חוזר (ערמב"ן; נמוקי יוסף). ויש אומרים שאינו חוזר (ערשב"א). ולשמואל, גם בזה חוששים שמא לא גמר להקנות אלא בשטר ולא קנה (עפ"י הרב אב"ד והרמב"ם. ערמב"ן).

שכיב מרע שכתב שטר ומסרו למקבל — לפרשב"ם, גם בזה סובר רב שבמסירת השטר האלים את מתנתו להיות כמתנת בריא ואין יכול לחזור בו. (והתוס' חולקים וסוברים שאף במסירת השטר דינו כשאר מתנת שכיב מרע. ורק אם זיכה את מתנתו ע"י אחר וכתב זכייתו זו בשטר — סובר רב שדינו כמתנת בריא. והרי"ד פירש דברי הרשב"ם בשטר הקנאה דוקא, אבל בדייתיקי המהוה ראייה בעלמא — יכול לחזור). ולשמואל, הרי זו כשאר מתנת שכיב מרע, ויכול לחזור בו ממתנתו.

כתב הרא"ש: בשטר מתנה כגון 'שדי נתונה לך', לא קנה לשמואל אלא במיפה את כחו, אבל בלאו הכי — אפילו מסרו למקבל מחיים, חוששים שמא דעתו ליתן לאחר מיתה, כשאר